

Роман Ткачук

ЗНАЙОМТЕСЬ:
**ВЕРХОВНА
РАДА
УКРАЇНИ**

Київ - 2004

ББК 67.9(4УКР)300.6

Т48

Ткачук, Роман

Т48 Знайомтесь: Верховна Рада України. — К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ «ІКЦ ЛЕСТА», 2004, — 36 с.

ISBN 966-8312-07-4

Видання знайомить читача з єдиним органом законодавчої влади країни — Верховною Радою України. Наведено коротку інформацію про порядок формування, повноваження та структуру Верховної Ради України, способи звернення до її органів та народних депутатів України. Для широкого кола читачів.

ББК 67.9(4УКР)300.6

Видання здійснене за підтримки фонду Чарльза Стюарта Мотта

Погляди викладені тут належать авторам цієї роботи і не можуть ні за яких обставин вважатися такими, що виражають офіційну точку зору Фонду Чарльза Стюарта Мотта.

Ця інформація та розробки є вільними для копіювання, перевидання та поширення по всій території України, усіма способами, якщо вони здійснюються безоплатно для кінцевого споживача та якщо при таких копіюванні, перевиданні та поширенні є обов'язкове посилання на автора та суб'єкта майнового права на цю інформацію та розробки.

ISBN 966-8312-07-4

© Інститут громадянського суспільства

© „ІКЦ Леста“ (макет)

1. ВСТУП

Молода українська держава крок за кроком просувається до побудови справді демократичного суспільства, правові механізми якого назавжди б унеможливили повторення на нашій землі доби тиранії та беззаконня.

Упродовж перехідного періоду постійно змінюються парадигми, відновлюється гуманістичне бачення розвитку та ефективності держави, виникає нове розуміння соціальних проблем країни. Зміни відбуваються як у економіці, так і в політичній та соціальній сферах життєдіяльності суспільства.

Наше суспільство переживає часи докорінних змін, коли створюються умови для формування і впровадження якісно нових суспільних відносин. Ці відносини мають базуватися на пріоритетності захисту прав людини та її повноцінному розвитку як особистості в цілому, виявленні та втіленні в життя потенційних можливостей кожного громадянина задля розвитку і зміцнення всього українського суспільства та розквіту справжньої демократичної, правової, незалежної держави.

Мета цієї книжки — якомога в простішій формі ознайомити читача з організацією та структурою державної влади, а саме Верховної Ради України (ВР) — як єдиного органу законодавчої влади, що регулює норми та правила поведінки всіх без винятку громадян та суб'єктів господарювання, які знаходяться на території України. Ми хочемо, щоб кожен громадянин нашої держави знав, як працює державна влада, що вона собою являє, та яким чином можна впливати на владу в разі порушення гарантованих Конституцією України прав і свобод.

Хай щастить!

2. ЩО ТАКЕ ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ?

*Єдиним органом законодавчої влади в Україні
є парламент — Верховна Рада України.
Стаття 75 Конституції України.*

За статусом Верховна Рада України — єдиний орган законодавчої влади в Україні. Це означає, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони.

ВР здійснює законодавчу владу самостійно, без участі інших органів державної влади.

Як орган державної влади ВР є колегіальним органом, який складають чотириста п'ятдесят народних депутатів України — громадян України, обраних на основі загального, рівного і прямого виборчого права, шляхом таємного голосування строком на чотири роки.

Формування шляхом прямих виборів і функціонування на засадах колегіальності забезпечують ВР характер представницького органу.

Повноваження Верховної Ради України реалізуються спільною діяльністю народних депутатів України на засіданнях ВР під час її сесій¹.

3. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ВР формується шляхом обрання народних депутатів України громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на чотири роки, за змішаною (мажоритарно-пропорційною) системою.

Але відповідно до нового Закону України (ЗУ) «Про вибори народних депутатів України», який був прийнятий 25 березня 2004 року, чергові вибори до Верховної Ради будуть здійснюватися за пропорційною системою: депутати обираються за виборчими списками кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків політичних партій у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі. (Стаття 1 ЗУ «Про вибори народних депутатів України» від 25 березня 2004 року № 1665-IV).

Народним депутатом України може бути громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

Не може бути обраним до ВР громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку (Стаття 76 Конституції України (КУ)).

Конституційний склад ВР — це чотириста п'ятдесят народних депутатів України. З них 225 були обрані в одномандатних виборчих округах на основі відносної більшості, а 225 — за списками кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва. (стаття 1 ЗУ «Про вибори народних депутатів України»).

¹ Офіційне тлумачення положень Статті 75 див. Рішення Конституційного Суду №17-пн/2002 від 17.10.2002.

Чергові вибори до ВР відбуваються останньої неділі березня четвертого року повноважень Верховної Ради України.

Позачергові вибори до ВР призначаються Президентом України і проводяться протягом шістдесяти днів від дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень ВР. Порядок проведення виборів народних депутатів України встановлюється ЗУ «**Про вибори народних депутатів України**» (Стаття 77 КУ).

Після обрання народних депутатів на відкритті першої сесії найстарший з новообраних депутатів зачитує присягу:

«Присягаю на вірність Україні. Зобов'язуюсь усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу. Присягаю додержуватися Конституції України та законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників».

Після цього депутати скріплюють присягу своїми підписами під її текстом. Відмова скласти присягу має наслідком втрату депутатського мандата.

Повноваження народного депутата України починаються з моменту складення ним присяги.

Діяльність народного депутата у Верховній Раді України

Діяльність народного депутата у ВР — це не тільки і не стільки його участь у пленарних засіданнях парламенту, які можна побачити по телевізору. Пленарні засідання є основною, але не єдиною формою роботи парламенту. На пленарних засіданнях відбувається обговорення важливих політичних проблем суспільства та проектів законів. Підготовка ж законопроектів до розгляду на пленарних засіданнях відбувається у комітетах парламенту. Тому участь депутата в роботі комітетів чи тимчасових і слідчих комісій, є не менш важливою складовою його діяльності, ніж участь у пленарних засіданнях ВР.

Крім політичної та законопроектної діяльності, народний депутат України розглядає звернення громадян, що надходять на його адресу, підтримує певні ініціативи в регіонах чи в окремих галузях економіки, які збігаються з його позицією.

4. ОСНОВНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Повноваження Верховної Ради України можна розділити на три великих групи: *установчі, нормотворчі та контрольні*.

До *установчих* відносять повноваження з утворення органів та призначення посадових осіб, оголошення референдумів;

до *нормотворчих* — ухвалення актів нормативного характеру, передусім законів;

до *контрольних* — здійснення парламентського контролю над дотриманням законодавства, виконання власних повноважень органами виконавчої влади, контроль над бюджетом через Рахункову палату та контроль за дотриманням прав людини через Уповноваженого з прав людини.

Повноваження ВР визначаються Статтею 85 КУ.

1. Внесення змін до КУ в межах і порядку, передбачених розділом XIII² КУ.

2. Призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених Статтею 73 КУ (питання про зміну територіального устрою України).

3. Прийняття законів.

4. Затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього; контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання.

5. Визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики.

6. Затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля.

7. Призначення виборів Президента України у строки, передбачені КУ;

8. Заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

9. Оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України.

10. Усунення Президента України з поста в порядку особливої процедури (імпідменту), встановленому Статтею 111 КУ.

11. Розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

12. Надання згоди на призначення Президентом України Прем'єр-міністра України.

13. Здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до КУ.

14. Затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також

² Розділ XIII Конституції України «Внесення змін до Конституції України».

про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням.

15. Призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, надання згоди на призначення та звільнення з посад осіб у випадках, передбачених КУ.

16. Призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати.

17. Призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні.

18. Призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України.

19. Призначення та звільнення половини складу Ради Національного банку України.

20. Призначення половини складу Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення.

21. Призначення на посаду та припинення повноважень членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України.

22. Затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України.

23. Схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України.

24. Надання згоди на призначення на посади та звільнення з посад Президентом України Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України.

25. Надання згоди на призначення Президентом України на посаду Генерального прокурора України; висловлення недовіри Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади.

26. Призначення третини складу Конституційного Суду України.

27. Обрання суддів безстроково.

28. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим за наявності висновку Конституційного Суду України про порушення нею КУ або законів України; призначення позачергових виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

29. Утворення та ліквідація районів, установлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів.

30. Призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування.

31. Затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації.

32. Надання у встановлений законом строк згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України.

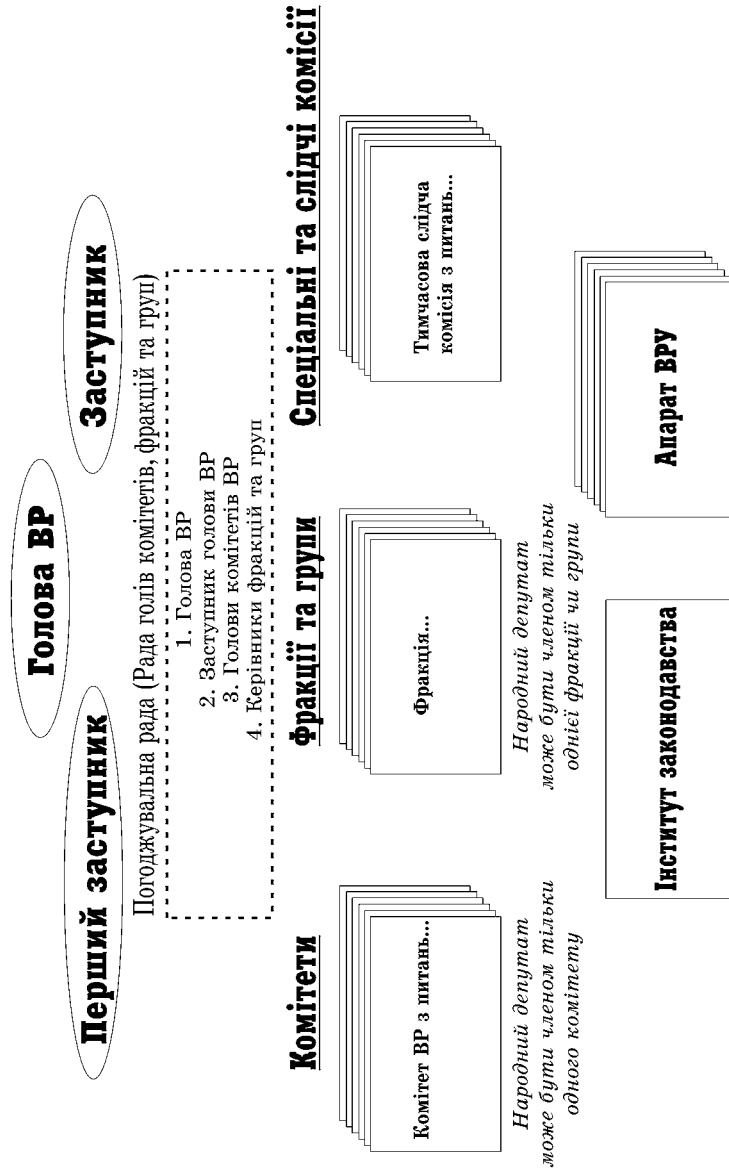
33. Здійснення парламентського контролю у межах, визначених КУ.

34. Прийняття рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата України, групи народних депутатів чи комітету Верховної Ради України, попередньо підтриману не менш як однією третьою від конституційного складу Верховної Ради України;

35. Призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату Верховної Ради України; затвердження кошторису Верховної Ради України та структури її апарату.

36. Затвердження переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації; визначення правових засад вилучення об'єктів права приватної власності. Верховна Рада України здійснює інші повноваження, які відповідно до КУ віднесені до її відання.

5. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ



Як випливає із наведеної вище схеми, ВР як орган складається з депутатів, що входять до певних організаційних структур — комітетів ВР, тимчасових та слідчих комісій, депутатських фракцій та груп.

Голова Верховної Ради України

Голова Верховної Ради обирається ВР на строк її повноважень з числа народних депутатів України таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів. Порядок висування кандидатур на посаду Голови Верховної Ради України їх обговорення та голосування визначається Регламентом Верховної Ради України³.

До початку обговорення висунутих кандидатур у депутатських групах (фракціях) Апарат Верховної Ради поширює серед депутатів інформаційні матеріали про кожного кандидата на посаду Голови Верховної Ради України, що надійшли від комісії, до компетенції якої входять питання депутатської етики.

Такі матеріали, повинні містити:

- 1) виписку з трудової книжки про трудову діяльність;
- 2) автобіографію з висвітленням найістотніших результатів трудової діяльності, які не становлять таємниці, що охороняється законом;
- 3) декларацію про доходи, зобов'язання фінансового характеру, відомості про нерухоме та цінне рухоме майно, вклади в банках і цінні папери відповідно до вимог, установлених для державного службовця першої категорії;
- 4) відомості (підписані кандидатом) щодо самостійного входження кандидата (або через представника) до складу керівних органів підприємств, господарських товариств, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів тощо, які здійснюють підприємницьку діяльність.

ВР може прийняти рішення (процедурне) про включення до інформаційних матеріалів і інших даних про кандидатів та їх діяльність.

Перелік інформаційних даних має бути однаковим для всіх кандидатів. Питання про обрання Голови Верховної Ради не потребує підготовки в комітетах Верховної Ради.

Коментар: незважаючи на норми регламенту, насправді обрання керівництва ВР здійснюється за спеціальними процедурами, узгодженими між депутатськими фракціями та групами на першій сесії новообраної ВР. Нижче наведено витяг із постанови, яка регулює обрання керівництва парламенту поточного (четвертого) скликання.

«Обрання Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України здійснюється шляхом одно-

³ Конституція України передбачає, що діяльність ВР має регулюватися законом про регламент. Проте на момент написання цієї роботи такого закону ще не прийнято, і досі діє Регламент Верховної Ради України в редакції 1994 року із змінами та доповненнями.

часного («пакетного») голосування за кандидатури на посади Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України, для обговорення запропонованих варіантів («пакетів») кандидатур на посади Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України кожний із зареєстрованих депутатських фракцій надається до 3 хвилин.

Після завершення обговорення відбувається процедура голосування. Голосування здійснюється окремо за кожним варіантом («пакетом») у черговості їх внесення. У разі, якщо один із запропонованих варіантів («пакетів») набрав необхідну відповідно до Конституції України кількість (226) голосів, інші варіанти («пакети») не розглядаються.

Вибори Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України (четвертого скликання) здійснюються таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів. У бюлетень для таємного голосування вносяться кандидатури народних депутатів України, запропонованих для обрання на посади Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України відповідного варіанта («пакета»). Навпроти варіанта міститься порожній квадрат. Після варіанта міститься напис «Не підтримую варіант», навпроти якого знаходиться порожній квадрат.

Про обрання Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України оформляються відповідні постанови ВР.

У разі, коли жоден із запропонованих варіантів («пакетів») не набрав необхідної кількості голосів, відбувається повторне висування кандидатур на посади Голови Верховної Ради України, Першого заступника та заступника Голови Верховної Ради України відповідно Постанови».

Повноваження Голови Верховної Ради України визначаються Конституцією України (Стаття 88), за якою він:

- 1) веде засідання ВР;
- 2) організовує підготовку питань до розгляду на засіданнях ВР;
- 3) підписує акти, прийняті ВР;
- 4) представляє ВР у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав;
організовує роботу апарату ВР, видає розпорядження.

Відповідно до регламенту Голова Верховної Ради України на виконання визначених Конституцією України повноважень:

- 1) представляє ВР в Україні та за її межами, забезпечує взаємодію ВР з

органами виконавчої, судової влади, Верховною Радою Республіки Крим, органами самоврядування;

2) вживає заходів до охорони та захисту честі й гідності ВР, її органів та депутатів;

3) веде засідання ВР, забезпечує дотримання на них Регламенту Верховної Ради;

4) підписує акти, прийняті ВР, її Президією, засвідчуючи цим відповідність їх змісту прийнятим цими органами рішенням;

5) видає розпорядження про опублікування актів ВР, що не потребують подальшого підписання Президентом України;

6) забезпечує внутрішню і зовнішню безпеку ВР; визначає, які військові формування необхідні для цієї мети (ці формування підкоряються його наказам);

7) забезпечує дотримання розпорядку і розкладу роботи ВР, її Апарату;

8) призначає і звільняє службовців Апарату Верховної Ради, здійснює інші повноваження, що стосуються проходження ними державної служби; щодо фахівців і посадових осіб здійснює ці повноваження за погодженням з відповідними комісіями Верховної Ради, Президією Верховної Ради;

9) розпоряджається використанням приміщень, споруд, обладнання, а також територій, що знаходяться у віданні Верховної Ради;

10) забезпечує контроль за діяльністю Апарату Верховної Ради;

11) затверджує положення про документообіг у ВР;

12) забезпечує розробку проекту кошторису витрат ВР, погодження його з Міністерством фінансів і не пізніше як за 3 місяці до закінчення бюджетного року подає його на розгляд ВР;

13) розпоряджається коштами, виділеними ВР згідно з затвердженим бюджетом і кошторисом витрат ВР;

14) не пізніше як через півтора місяця після закінчення бюджетного року подає на розгляд ВР докладний письмовий звіт про витрати ВР за минулий рік та про їх відповідність затвердженому кошторису витрат ВР чи відхилення від нього;

15) скликає і веде засідання Погоджувальної ради ВР;

16) контролює виконання Першим заступником, заступником Голови Верховної Ради та головами комісій ВР їх посадових обов'язків;

17) на засіданні ВР, найближчому після дня подання відповідної заяви, оголошує про зміни в складі постійних комітетів ВР;

18) видає розпорядження про відрядження депутатів, посадових осіб ВР та підписує відповідні документи; затверджує звіти депутатів і посадових осіб ВР про виконану у відрядженні роботу;

19) скликає і веде засідання Погоджувальної ради депутатських груп (фракцій);

20) з метою сприяння зареєстрованим депутатським групам (фракціям) у здійсненні у ВР їх функцій, визначених цим Регламентом, надає їм на пропорційних засадах приміщення, обладнання, закріплює за ними адміністративно-технічний персонал, який користується їх довірою;

21) не рідше одного разу на рік подає звіт ВР про свою діяльність, організацію роботи ВР та її органів, стан законодавчої бази в Україні;

22) доповідає на першій сесії ВР наступного скликання про політичне становище та стан законодавчої бази в Україні;

23) подає ВР наступного скликання на її першій сесії докладний письмовий звіт про фактичні витрати з кошторису ВР у поточному році;

24) розпоряджається про негайне розміщення на інформаційній дошці у ВР інформації про час, місце проведення, порядок денний засідань кваліфікаційних та атестаційно-дисциплінарних комісій суддів при розгляді ними справ щодо суддів, які обираються чи призначаються Верховною Радою України;

25) виконує разові доручення ВР.

Голова Верховної Ради здійснює також інші функції, покладені на нього законодавчими актами, а саме: Конституцією України, Регламентом Верховної Ради, законами України про комітети та комісії ВР, про статус народного депутата України та іншими законодавчими актами.

Голова Верховної Ради України може бути в будь-який час відкликаний Верховною Радою на його прохання, а також у зв'язку з незадовільною його роботою на цій посаді або через інші обставини, що унеможливають виконання ним своїх обов'язків.

Дострокове припинення депутатських повноважень Голови Верховної Ради одночасно припиняє і його повноваження як Голови Верховної Ради.

Постанова ВР про відкликання Голови Верховної Ради України приймається:

1) шляхом відкритого (але не поіменного) голосування, якщо відкликання Голови Верховної Ради здійснюється у зв'язку з поданням особою заяви;

2) шляхом подачі бюлетенів для таємного голосування, коли питання про відкликання розглядається не за його власною ініціативою.

Зазначена постанова ВР повинна містити відомості про причини відкликання Голови Верховної Ради, які заносяться до його трудової книжки.

Цією ж постановою він обирається членом визначеної ним постійної комісії ВР; це питання не обговорюється і не потребує попередньої підготовки в комісіях ВР, депутатських групах (фракціях).

Головами Верховної Ради України від перших демократичних виборів 1990 року були:

Івашко Володимир Антонович, обраний 4 червня 1990 року, Постанова № 11-XII, (1 скликання);

Кравчук Леонід Макарович, 23 липня 1990 року, № 63-XII, (1 скликання);

Плющ Іван Степанович, 5 грудня 1991 року, № 1930-XII, (1 скликання);

Мороз Олександр Олександрович, 18 травня 1994 року, № 14/94-ВР, (2 скликання);

Ткаченко Олександр Миколайович, 7 липня 1998 року, № 31-XIV, (3 скликання);

Плющ Іван Степанович, 1 лютого 2000 року, № 1413-XIV, (3 скликання);

Литвин Володимир Михайлович, 28 травня 2002 року, № 10-IV, (4 скликання).

Що таке погоджувальна рада і для чого вона потрібна?

До ухвалення в 1996 році нової Конституції України у ВР існував такий орган, як Президія Верховної Ради, що складалася із голів постійних комісій. Цей орган до 1990 року мав узагалі дуже великі повноваження, адже Укази Президії Української РСР мали силу закону і діяли до їх затвердження або скасування Верховною Радою Української РСР. Після внесення протягом 1990-91 років змін до Конституції Української РСР, повноваження Президії були суттєво обмежені і її основна діяльність стала орієнтуватись на попереднє узгодження питань порядку денного перед винесенням їх на пленарні засідання парламенту.

З початком структуризації парламенту на партійних засадах дедалі більше організація роботи пленарних засідань стала залежати від позиції фракцій, а не від позиції комітетів. Після того, як 28 червня 1996 року була ухвалена нова Конституція України, яка не передбачала такого органу, як Президія Верховної Ради України, проблема попереднього узгодження питань порядку денного не зникла, а ще більше загострилась. Саме тому з'явилась така неформальна структура, як Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп).

Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп) утворюється з метою сприяння організації попередньої підготовки та розгляду питань, які вносяться до ВР.

Порядок формування, повноваження та склад Погоджувальної ради визначаються Регламентом Верховної Ради.

До складу Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) входять:

- Голова Верховної Ради;
- керівники депутатських фракцій (груп) з правом вирішального голосу.

В роботі Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) беруть участь заступники Голови Верховної Ради, голови комітетів ВР з правом дорадчого голосу.

Головує на засіданнях Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) Голова Верховної Ради України. В разі його відсутності головує на засіданні один із його заступників, який отримує при цьому право вирішального голосу. За відсутності когось із керівників депутатських фракцій (груп) чи голів комітетів за їх дорученням у засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) беруть участь їх повноважні представники з числа народних депутатів, при цьому повноважні представники депутатських фракцій (груп) отримують право вирішального голосу, а комітетів — дорадчого.

У засіданнях Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) мають право брати участь:

- постійний представник Президента України у ВР;
- повноважний представник Кабінету Міністрів України у ВР;
- представники суб'єктів права законодавчої ініціативи, якщо на засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) розглядається питання про законопроекти, внесені зазначеними суб'єктами права законодавчої ініціативи;
- відповідальні працівники апарату ВР, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення підготовки та проведення самої Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) та пленарних засідань ВР.

Народні депутати України мають право бути присутніми на засіданнях Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп), брати участь в обговоренні питань, що розглядаються на її засіданнях, вносити пропозиції щодо проектів порядку денного сесії, розкладу засідань та порядку денного кожного пленарного засідання.

Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп) здійснює роботу у формі засідань. Засідання Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) є правомочним за умови присутності на ньому не менше 2/3 її складу. Скликаються засідання Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) Головою Верховної Ради або за ініціативою представників двох чи більше депутатських фракцій (груп) у разі необхідності, але не рідше одного разу на тиждень під час роботи ВР у пленарному режимі.

Рішення Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) приймаються такою кількістю голосів членів Погоджувальної ради з правом ви-

рішального голосу, яка в сумарному підрахунку голосів членів їх фракцій (груп) забезпечує прийняття позитивного рішення при голосуванні питання в сесійному залі.

Членам Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп), а також іншим особам, які запрошуються на її засідання, за звичайних обставин не пізніше як за 3 дні повідомляється про питання, заплановані до розгляду на черговому засіданні, та надаються необхідні матеріали.

Проекти документів для розгляду на черговому засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп) та проекти рішень Погоджувальної ради передаються в апарат ВР не пізніше як за 4 дні до дня проведення чергового засідання Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп).

Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп):

- вносить пропозиції щодо річного та перспективного планів, які подаються на затвердження ВР;
- розглядає та погоджує пропозиції щодо проектів порядку денного сесій та розкладу засідань ВР;
- формує проект порядку денного роботи ВР на кожне чергове та позачергове пленарне засідання;
- ініціює перевірку внесених до ВР законодавчих пропозицій та законопроектів на їх відповідність вимогам Регламенту Верховної Ради України щодо структури, викладу, змісту та оформлення;
- вносить пропозиції щодо визначення комітету ВР, відповідального за підготовку законопроекту, внесеного до ВР суб'єктом права законодавчої ініціативи, направлення його на розгляд у комітети і депутатські фракції (групи), на наукову, юридичну та інші експертизи, встановлення термінів для підготовки висновків, пропозицій та зауважень щодо нього;
- розглядає пропозиції головного та профільних комітетів про готовність до розгляду в пленарному режимі проектів законів у першому та наступних читаннях і приймає відповідне рішення;
- приймає рішення про повернення за пропозицією комітетів ВР суб'єктам права законодавчої ініціативи законопроектів, якщо при їх підготовці не виконані вимоги Конституції України, законів України та Регламенту Верховної Ради України;
- вносить Голові Верховної Ради України пропозиції щодо скликання позачергового засідання ВР, дати і місця його проведення;
- розглядає питання про вжиття заходів для забезпечення присутності депутатів на пленарних засіданнях;
- вносить пропозиції щодо проведення парламентських слухань;
- вирішує інші питання організації роботи ВР відповідно до Регламенту.

Комітети Верховної Ради

Комітети ВР — це робочий орган ВР, який здійснює законопроектну роботу, готує та попередньо розглядає питання, віднесені до повноважень Верховної Ради України.

Організація та порядок діяльності комітетів ВР, її тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій встановлюються законом.

Основною формою роботи комітетів є засідання. Засідання комітетів проводяться відкрито і гласно, крім випадків, коли за рішенням комітету проводиться закрите засідання. (Для здійснення звукозапису, кіно- і відеозйомок, трансляції засідання по радіо і телебаченню потрібна згода комітету).

На закритому засіданні, крім членів комітету, можуть бути присутніми запрошені на засідання особи. Засідання комітетів є правомочними, якщо на них присутня більш як половина затвердженого ВР складу його членів.

Повноваження комітетів ВР визначаються КУ та ЗУ «Про комітети Верховної Ради України».

Завдання і компетенція комітетів визначаються положеннями про відповідні комітети, що затверджуються ВР, Регламентом та постановами ВР.

Перелік комітетів, функціональна спрямованість їх діяльності визначаються ВР з урахуванням важливості проблем державного, господарського, соціально-культурного будівництва, а також інших чинників об'єктивного характеру.

Основними функціями комітетів є:

1) законопроектна робота, яка включає організацію розробки за дорученням ВР чи з власної ініціативи проектів законів та інших актів, що розглядаються ВР, попередній розгляд та підготовку висновків і пропозицій щодо законопроектів, внесених іншими суб'єктами законодавчої ініціативи, доопрацювання та редагування за дорученням ВР чи з власної ініціативи окремих законопроектів за наслідками розгляду їх у першому та наступних читаннях, визначення завдань щодо розробки законопроектів чи їх структурних частин, узагальнення зауважень і пропозицій, що надійшли внаслідок їх всенародного обговорення;

2) збір, вивчення, дослідження інформації з питань, що належать до компетенції комітетів, організація слухань з цих питань, у тому числі на засіданнях ВР;

3) здійснення контролю за дотриманням та реалізацією Конституції та законів України, інших нормативних актів ВР, за відповідністю підза-

конних актів Конституції, законам України, а також вивчення ефективності їх застосування;

4) вивчення доцільності та ефективності дій Уряду України, інших органів державної виконавчої влади, їх посадових осіб у питаннях, віднесених до компетенції комітетів, підготовка та подання відповідних висновків на розгляд ВР та її Президії;

5) участь у складанні, прийнятті, контролі за виконанням державного бюджету в частині, що віднесена до компетенції комітетів, з метою забезпечення доцільності, економності та ефективності використання державних коштів;

6) попередній розгляд та підготовка висновків і пропозицій щодо ратифікації чи денонсації міжнародних договорів і угод, проектів перспективних програм економічного і соціально-культурного розвитку України, звітів про їх виконання та інших питань, що розглядаються ВР;

7) попереднє обговорення кандидатур посадових осіб, які відповідно до Конституції та законів України обираються, призначаються або затверджуються ВР, заслуховування та підготовка для розгляду Президією та ВР відповідних висновків щодо цих кандидатур;

8) обговорення кандидатур посадових осіб, призначення яких відповідно до законодавства погоджується з комітетами, підготовка відповідних висновків щодо цих осіб.

Список Комітетів Верховної Ради України ⁴

1. Комітет з питань правової політики
Голова Комітету **Онопенко Василь Васильович**
2. Комітет з питань державного будівництва та місцевого самоврядування
Голова Комітету **Матвієнко Анатолій Сергійович**
3. Комітет з питань соціальної політики та праці
Голова Комітету **Хара Василь Георгійович**
4. Комітет з питань охорони здоров'я, материнства та дитинства
Голова Комітету **Поліщук Микола Єфремович**
5. Комітет з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму
Голова Комітету **Самойлик Катерина Семенівна**
6. Комітет з питань науки і освіти
Голова Комітету **Ніколаєнко Станіслав Миколайович**
7. Комітет з питань культури і духовності
Голова Комітету **Танюк Леонід Степанович**
8. Комітет з питань економічної політики, управління народним господарством, власності та інвестицій
Голова Комітету **Гуренко Станіслав Іванович**
9. Комітет з питань бюджету
Голова Комітету **Порошенко Петро Олексійович**
10. Комітет з питань фінансів і банківської діяльності
Голова Комітету **Буряк Сергій Васильович**
11. Комітет з питань промислової політики і підприємництва
Голова Комітету **Єхануров Юрій Іванович**
12. Комітет з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки
Голова Комітету **Клюєв Андрій Петрович**
13. Комітет з питань будівництва, транспорту, житлово-комунального господарства і зв'язку
Голова Комітету **Пустовойтенко Валерій Павлович**
14. Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин
Голова Комітету **Томич Іван Федорович**
15. Комітет у закордонних справах
Голова Комітету **Сташевський Станіслав Телісфорович**

⁴ Див. www.rada.gov.ua

16. Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи

Голова Комітету **Руденко Геннадій Борисович**

17. Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності

Голова Комітету **Мойсик Володимир Романович**

18. Комітет з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією

Голова Комітету **Стретович Володимир Миколайович**

19. Комітет з питань національної безпеки і оборони

Голова Комітету **Крючков Георгій Корнійович**

20. Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України

Голова Комітету **Матвєєв Валентин Григорович**

21. Комітет з питань свободи слова та інформації

Голова Комітету **Томенко Микола Володимирович**

22. Комітет з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин

Голова Комітету **Удовенко Геннадій Йосипович**

23. Комітет у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів

Голова Комітету **Цибенко Петро Степанович**

24. Комітет з питань Європейської інтеграції

Голова Комітету **Тарасюк Борис Іванович**

25. Спеціальна контрольна комісія з питань приватизації

Голова Комісії **Семенюк Валентина Петрівна**

Фракції та депутатські групи у Верховній Раді України

У ВР вирізняють два види об'єднань депутатів: фракції та групи. Принциповою відмінністю тут є те, що фракція — об'єднання депутатів на основі партійності, причому лише тих партій, як стали парламентськими за наслідками виборів. Тобто, якщо на виборах до парламенту партія «А» здолала прохідний бар'єр (у 2002 році це було 4%), то вона може створити свою фракцію. Якщо ж після виборів до парламенту не потрапила та ж партія «А»⁰, проте протягом якогось часу до її лав вступили 14 депутатів — вона все одно не може створити свою фракцію. Це буде лише депутатська група.

Депутатські фракції у ВР утворюються виключно депутатами, за умови, що до складу кожної з фракцій входить не менш як 14 народних депутатів України.

Депутатські групи (фракції) не можуть формуватися для захисту приватних, комерційних, місцевих, професійних чи релігійних інтересів, принципи функціонування депутатської групи (фракції) не можуть порушувати імперативного характеру депутатського мандата.

Порядок роботи депутатської групи (фракції), умови вступу депутата до депутатської групи (фракції), його виходу чи виключення з неї визначаються самою депутатською групою (фракцією), депутат не може входити до складу більш як однієї зареєстрованої депутатської групи (фракції).

Голова Верховної Ради України і його заступники не входять до складу жодної депутатської групи (фракції).

Депутатські групи (фракції) формуються на першій сесії ВР нового скликання до розгляду питань про обрання Голови Верховної Ради, створення органів ВР, якщо цього не відбулося, головуєчий на пленарному засіданні оголошує перерву в пленарних засіданнях на 2 робочих дні.

Перед наступним пленарним засіданням Секретаріат Верховної Ради поширює серед депутатів інформаційні матеріали про депутатські групи (фракції), які відповідають вимогам Регламенту Верховної Ради України і були подані до Секретаріату Верховної Ради не пізніше як за 16 годин до початку зазначеного пленарного засідання.

Реорганізація та формування нових депутатських груп (фракцій) можуть проводитися протягом повноважень ВР із збереженням їх пропорційного представництва в органах ВР, за винятком Президії ВР, чи з відступом від нього відповідно до рішення, прийнятого ВР щодо такого представництва.

Кожна депутатська група (фракція) повинна бути зареєстрована у Секретаріаті Верховної Ради. Умовою її реєстрації є надходження до Секретаріату Верховної Ради підписаного персонально депутатами письмового повідомлення про сформування депутатської групи (фракції) з зазначенням її назви, мети чи завдань, персонального складу та партійної належності членів групи (фракції), а також депутатів, які уповноважені представляти групу (фракцію).

Повна та скорочена назва депутатської фракції повинна збігатися з назвою відповідної партії. У разі, коли депутатська фракція об'єднує депутатів з декількох партій, її назва повинна включати назви цих партій.

Після реєстрації групи (фракції) головуєчий на пленарному засіданні інформує депутатів про сформування такої групи (фракції), її кількісний склад та уповноважених представників.

Інформаційні матеріали про депутатську групу (фракцію) після її реєстрації поширюються Секретаріатом Верховної Ради серед депутатів.

Діяльність фракцій та груп ВР регулюється Регламентом ВР, Конституцією України та внутрішніми документами, які визначають пріоритетні цілі, мету та завдання фракцій (груп) народних депутатів та визначають депутатів, уповноважених представляти фракцію(групу) без доручення.

На сьогоднішній день у ВР діють такі фракції та групи ⁵:

Фракція «Наша Україна»

Фракція Комуністичної партії України (фракція комуністів)

Фракція Соціал-демократичної партії України (об'єднаної) (фракція СДПУ(О))

Фракція Блоку Юлії Тимошенко (політичних партій «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», Українська республіканська партія «Собор», Українська соціал- демократична партія) (фракція Блоку Юлії Тимошенко)

Фракція Соціалістичної партії України (фракція СПУ)

Фракція «Регіони України»

Фракція політичної партії «Трудова Україна»

Фракція Народно-демократичної партії та Партії промисловців і підприємців України (НДП та ПППУ)

Фракція Народної аграрної партії України

Група «Центр»

Група «Демократичні ініціативи Народовладдя»

Група «Союз»

Політичні партії дуже зацікавлені в існуванні своєї фракції в парламенті, оскільки це є дуже важливим ресурсом для статусу партії. Адже партія, яка має свою фракцію у парламенті апіорі має значно кращі можливості для своєї «розкрутки» у ЗМІ, вона є впливовішою за будь-яку позапарламентську партію і тому їй простіше формувати свій бюджет та просувати свої кадри на владні посади. Крім того, за бюджетний кошт така партія отримує додаткові ресурси у вигляді секретаріату фракції. А з наступного року парламентські партії отримуватимуть ще й бюджетне фінансування.

Тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради

ВР може створювати, коли визнає за необхідне, тимчасові спеціальні комісії для розробки, попереднього розгляду, доопрацювання проєктів законів та інших актів ВР, для вивчення чи дослідження питань, віднесених до її компетенції (крім контрольних, ревізійних і слідчих

⁵ Див. www.rada.gov.ua

комісій, які створюються і діють відповідно до Регламенту Верховної Ради).

Тимчасова спеціальна комісія завжди є головною комісією з питання, для підготовки якого її створено.

Питання про створення тимчасової спеціальної комісії включається окремим пунктом до порядку денного сесії ВР.

Тимчасова спеціальна комісія здійснює свою діяльність відповідно до порядку, встановленого для постійних комісій ВР.

Тимчасова спеціальна комісія обирається з числа народних депутатів України, які дали на це згоду. Мінімальний кількісний склад комісії повинен забезпечувати представництво не менш як по одному депутату від кожної зареєстрованої депутатської групи (фракції). Голова постійної комісії Верховної Ради не може бути обраний головою тимчасової спеціальної комісії.

Тимчасова спеціальна комісія у визначений ВР термін, але не пізніше як через 6 місяців після її створення, подає ВР письмовий звіт про виконану роботу, а також підготовлені нею відповідні проекти актів ВР та інші матеріали, які поширюються серед депутатів. Після обговорення результатів роботи тимчасової спеціальної комісії в постійних комісіях ВР та на пленарному засіданні ВР приймає остаточне рішення щодо них або доручає комісії продовжити роботу і визначає для цього новий термін.

Повноваження тимчасової спеціальної комісії автоматично припиняються з прийняттям ВР остаточного рішення щодо результатів роботи цієї комісії або з прийняттям ВР та офіційним опублікуванням акта, для підготовки проекту якого створювалася відповідна тимчасова спеціальна комісія, а також у разі припинення повноважень Верховної Ради, яка створила цю комісію.

На жаль, останнім часом ВР дещо стала «зловживати» створенням тимчасових комісій. Так, у зв'язку із політичною реформою всі виборчі закони, закони про зміни до Конституції, стали прерогативою тимчасової комісії, а не профільних комітетів, що не сприяє якості юридичних норм законопроектів, що там розробляються.

6. АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Апарат Верховної Ради України є структурним підрозділом парламенту, що складається із професійних працівників, які не є депутатами і які забезпечують виконання ВР повноважень єдиного законодавчого органу України.

Структура Апарату доволі складна.

Втім, щоб ефективно виконувати свої депутатські повноваження, досить розуміти роль наведених нижче найважливіших для законотворчої роботи служб та управлінь Апарату.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, від якого залежить ставлення до законопроекту в комітеті, адже саме ця служба готує перший висновок щодо поданого законопроекту на предмет його конституційності, відповідності існуючому масиву законодавства, кваліфікованому чи ні викладу тексту.

Головне юридичне управління, де сконцентровано найкращі сили юристів Апарату Верховної Ради, котрі готують юридичні висновки до кожного законопроекту, що вноситься на розгляд ВР у другому читанні, «причісують» проголосовані законопроекти з огляду юридичного змісту та логіки.

Головне управління документального забезпечення, від якого залежить забезпечення всіх депутатів необхідними проектами документів, пояснювальними записками до них тощо.

Головне організаційне управління, яке відає питаннями матеріального забезпечення депутата та його помічників-консультантів, обладнанням кабінетів, забезпеченням депутатів транспортом, путівками на відпочинок тощо.

Це найзагальніша інформація. Оскільки структура Апарату не є сталою, а назви управлінь, служб та відділів досить часто змінюються, докладно не зупинятимемося на повноваженнях різних структурних підрозділів Апарату.

Що стосується секретаріатів Комітетів та Комісій ВР, то саме вони забезпечують усю роботу з підготовки законопроектів до їхнього розгляду. Від працездатності секретаріату Комітету залежить його продуктивність і продуктивність депутатів, які подають законопроекти.

7. ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Головним завданням ВР є ухвалення законів. Процес їх ухвалення має назву законодавчого процесу.

Законодавчий процес починається з права законодавчої ініціативи.

Право законодавчої ініціативи означає право визначених Конституцією органів та осіб вносити на розгляд ВР проекти законодавчих актів, які підлягають обов'язковому розгляду в порядку, визначеному регламентом ВР.

Крім народних депутатів України, таке право належить Президентові України, Кабінету Міністрів та Національному Банку (Стаття 93 КУ).

Простіше кажучи, внести на розгляд парламенту законопроект мають право лише народні депутати України, Президент, Уряд та Нацбанк. (Щоправда в деяких країнах цим правом користуються лише депутати).

Порядок розробки проектів законів визначається Положенням про порядок розробки проектів законів.

Розробка проектів законів здійснюється:

- за правом, визначеним законом,
- за дорученням Верховної Ради,
- на замовлення на договірній основі,
- в ініціативному порядку.

ВР може *доручити* розробку проекту закону (його структурної частини) комітету або тимчасовій спеціальній комісії ВР, а також Уряду.

В *ініціативному порядку* законопроекти мають право розробляти громадяни та юридичні особи.

Розроблені ними законопроекти вносяться до ВР від імені осіб або органів, які мають право законодавчої ініціативи (див. вище), чи за їх підтримки з обов'язковим зазначенням усіх авторів (прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи, посада, освіта, поштова адреса, телефон), які розробили законопроект або його структурні частини (Стаття 6.1.1. Регламент).

Законопроекти, розроблені за дорученням або на замовлення ВР, а також ті, що вносяться Президентом України або Урядом, повинні супроводжуватися пояснювальною запискою, виконаною в повному обсязі згідно з Положенням про порядок розробки проектів законів.

Закон підписує Голова Верховної Ради України і невідкладно направляє його Президентові України. Президент України протягом п'ятнадцяти днів після отримання закону підписує його, беручи до ви-

конання, та офіційно оприлюднює його, або повертає закон зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до ВР для повторного розгляду.

У разі якщо Президент України протягом установленого строку не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений.

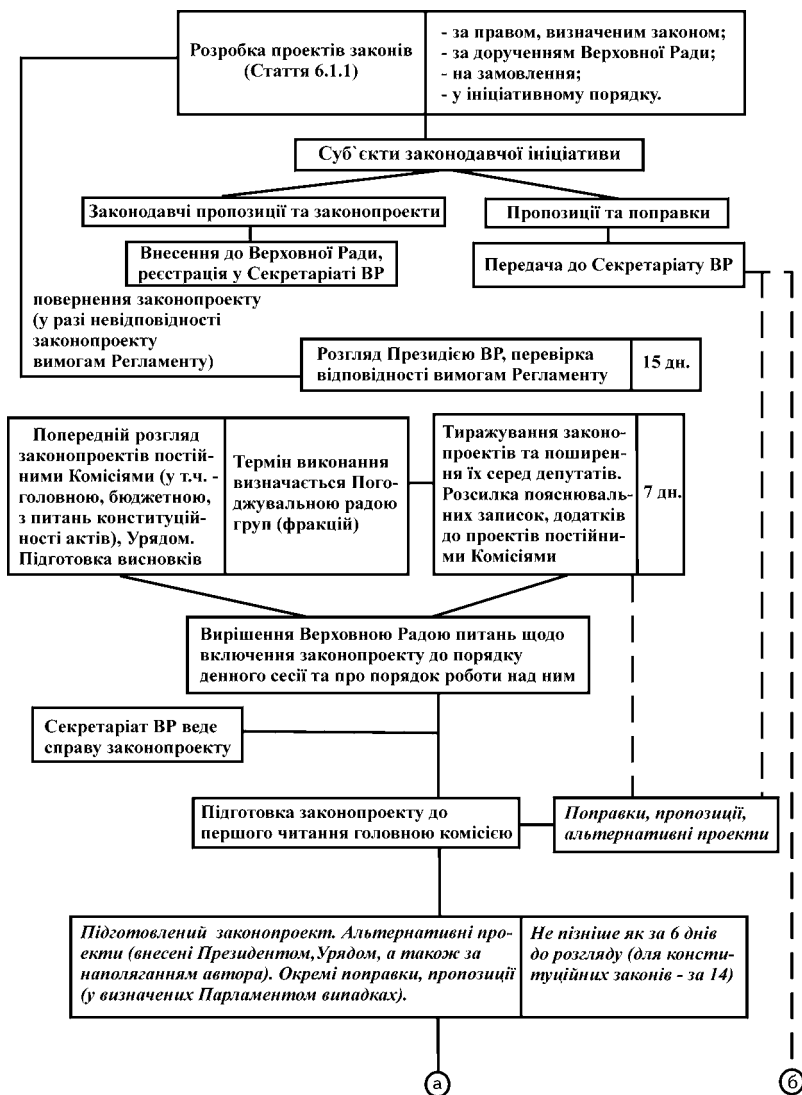
Якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий Верховною Радою України не менш як двома третинами її конституційного складу, Президент України зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом десяти днів. Закон набирає чинності через десять днів від дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

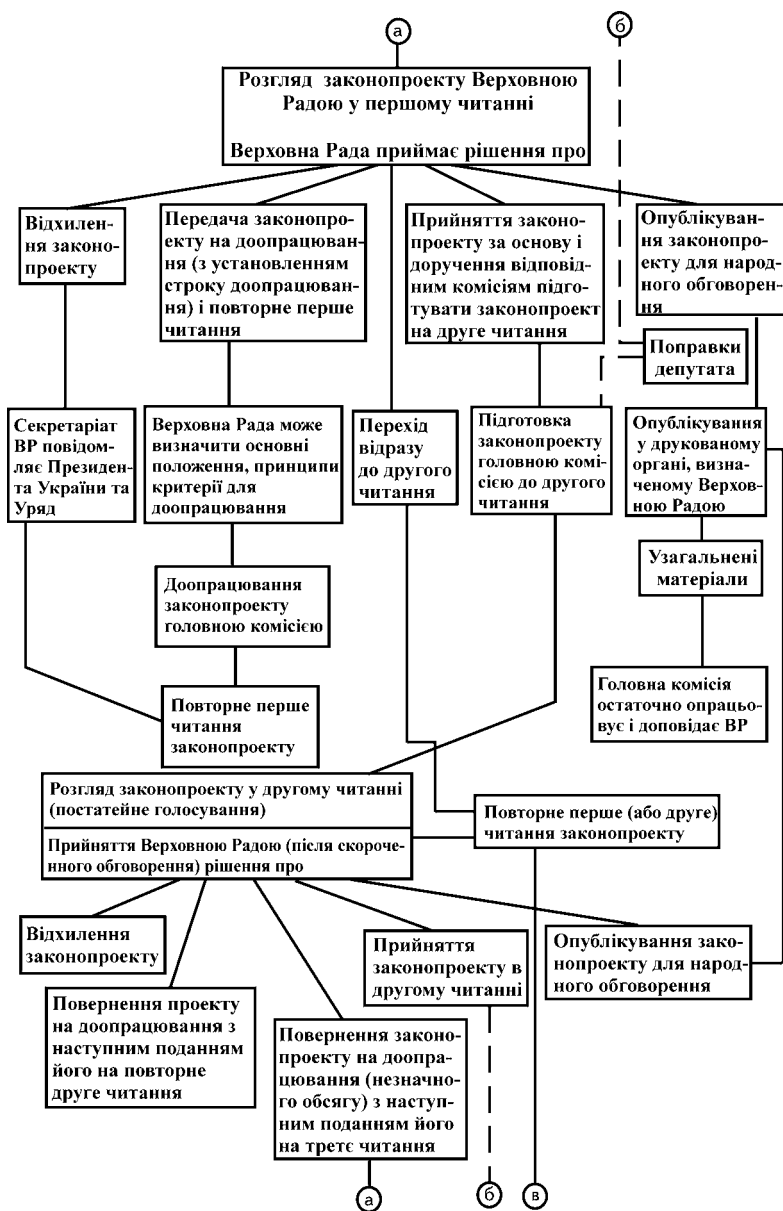
Оскільки основною формою діяльності ВР є законодавча діяльність, то питання її здійснення є надзвичайно важливим не тільки для депутатів, і його виборців, фракції чи партії, а суспільства в цілому.

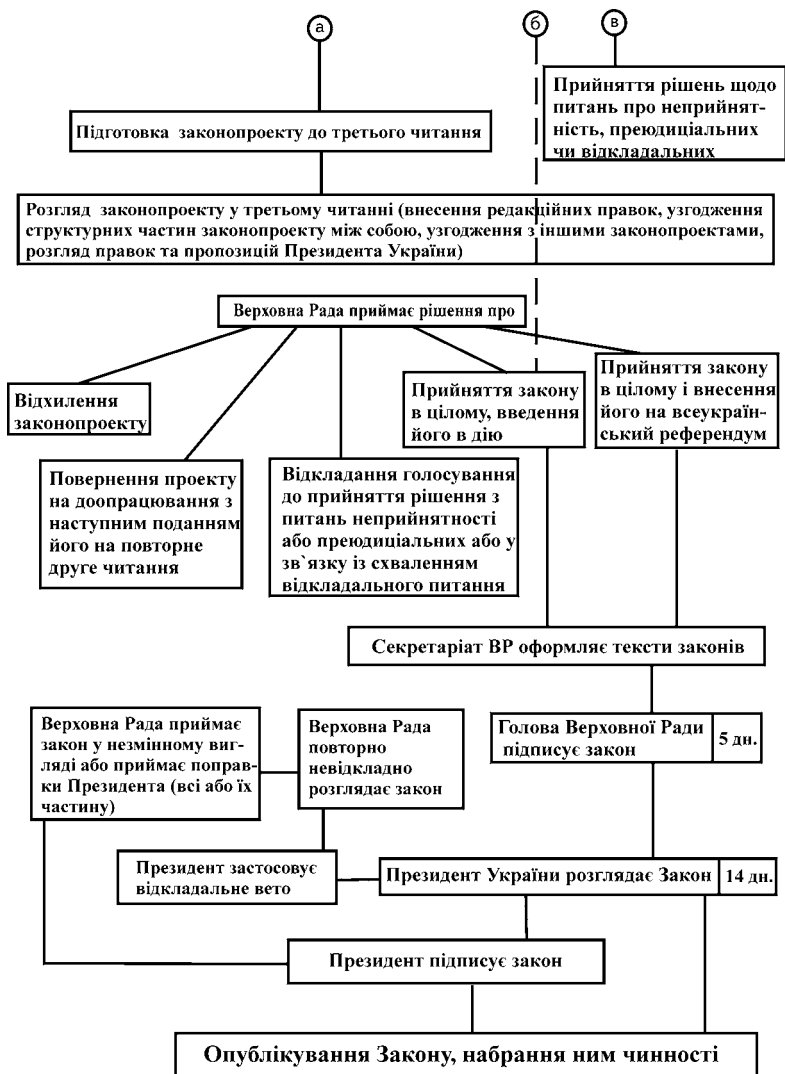
У будь-якому випадку процедура розгляду законопроекту у ВР є досить формалізованою і добре зрозумілою.

Реєстрація законопроекту — передача його за належністю до певного комітету — аналіз у Головному науково-експертному управлінні — розгляд у комітеті — у разі його підтримки комітетом — розгляд у першому читанні парламентом — у разі схвалення у першому читанні — доопрацювання та підготовка до другого читання профільним комітетом — розгляд у другому читанні парламентом (за потребою — у третьому) та ухвалення в цілому — візування в комітетах та службах Апарату парламенту — підписання Головою ВР — передача на підпис Президенту — у разі підписання Президентом — оприлюднення та набуття чинності законом.

Схема законодавчого процесу відповідно до розділу 6 Регламенту Верховної Ради України







8. ДЕ ЗНАХОДИТЬСЯ ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ?

Верховна Рада України знаходиться у місті Києві на вулиці Грушевського, 5. Ряд комітетів ВР розміщуються за іншими адресами, які можна з'ясувати у довідковому бюро (тел. 254-08-90) ВР.

9. ЯК ЗВ'ЯЗАТИСЯ З ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ?

У ВР є спеціальний відділ, що відповідає за роботу із зверненнями громадян.

Відділ з питань звернень громадян

Адреса: 01021 м. Київ, вул. Інститутська, 8

Телефони 253-2315, 255-4008

Факс: 293-3592

Якщо Ви хочете звернутись до ВР із зверненням чи клопотанням, то маєте діяти відповідно до ЗУ «Про звернення громадян» та розуміти природу ВР, як єдиного законодавчого органу, де рішення ухвалюються колегіально, шляхом голосування. Відтак, Ви можете звернутись персонально до посадових осіб ВР, народних депутатів України та комітетів ВР.

Відповідно до ЗУ «Про звернення громадян» — громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами (стаття 1 ЗУ «Про звернення громадян»).

Вимоги до звернення

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги.

Звернення може бути усним (викладеним громадянином і записаним посадовою особою на особистому прийомі) чи письмовим, надісланим поштою або переданим громадянином до відповідного органу, установи

особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства.

Звернення може бути подане як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне).

Письмове звернення має бути підписане заявником (заявниками) із зазначенням дати.

Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження, крім випадків, передбачених частиною першою статті 7 цього Закону.

Звернення, які не підлягають розгляду та вирішенню

Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

Не розглядаються повторні звернення тим самим органом від того самого громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішене по суті, а також ті звернення, терміни розгляду яких передбачено статтею 17 ЗУ «**Про звернення громадян**», та звернення осіб, визнаних судом недієздатними.

Рішення про припинення розгляду такого звернення приймає керівник органу, про що повідомляється особі, яка подала звернення.

Вищі посадові особи держави — Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України — здійснюють прийом у встановленому ними порядку.

Електронною поштою Ви можете звернутися до будь-якого депутата. Адреса кожного депутата міститься на його персональній сторінці на сайті Верховної Ради www.rada.gov.ua.

Звичайний лист Ви можете надіслати за адресою:

01003 Київ, вул. Грушевського, 5.

Приймальня та відділ звернень громадян, куди Ви можете звернутися особисто, знаходяться за адресою: вул. Інститутська, 8.

Якщо ви звертаєтесь до комітетів парламенту, слід пам'ятати ще кілька застережень.

Комітети в обов'язковому порядку повинні вивчати і враховувати у своїй діяльності громадську думку, розглядати листи громадян, у яких містяться пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його реалізації, і своєчасно реагувати на них. (стаття 16 ЗУ «Про комітети Верховної Ради України»), але не можуть давати відповіді щодо застос-

ування законів, які є обов'язковими до виконання, це не входить до їх компетенції.

Народні депутати ВР мають визначені законодавством України права та обов'язки щодо захисту порушених прав і свобод виборців та громадян України.

ЗУ «Про статус депутата Верховної Ради України» встановлює ряд норм та порядок захисту прав і свобод громадян.

Народний депутат як представник державної влади у разі порушення прав, свобод та інтересів людини і громадянина, що охороняються законом, та інших порушень законності має право на місці вимагати негайного припинення порушення або звертатися з вимогою до відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ та організацій припинити такі порушення. У разі порушення законності народний депутат може звернутися з депутатським зверненням до відповідних посадових осіб правоохоронних органів чи органів виконавчої влади, що здійснюють державний контроль у відповідній галузі.

Посадові особи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівники підприємств, установ та організацій, а також працівники правоохоронних органів, до яких звернуто вимогу народного депутата про припинення порушення законності, зобов'язані негайно вжити заходів щодо усунення порушення, а за необхідності — притягнути винних до відповідальності з наступним інформуванням про це народного депутата. У разі невжиття заходів щодо усунення порушення посадові особи несуть дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність у встановленому законом порядку.

Відповідно до ЗУ «Про статус народного депутата» депутати мають право подавати офіційні запити та звернення, починаючи від найвищих державних діячів та установ і закінчуючи керівниками підприємств та організацій.

Депутатський запит — це вимога народного депутата, народних депутатів чи комітету ВР, яка заявляється на сесії ВР до Президента України, до органів ВР, до Кабінету Міністрів України, до керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування та форм власності, дати офіційну відповідь з питань, віднесених до їхньої компетенції.

Депутатський запит вноситься у письмовій формі народним депутатом, групою народних депутатів чи комітетом ВР і розглядається на засіданні ВР.

Рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата, групи народних депутатів чи комітету ВР має бути попередньо підтримане не менш як однією третиною конституційного складу ВР. Верховна Рада України приймає рішення про направлення депутатського запиту відповідному органу або посадовій особі, до яких його звернуто, однією п'ятою її конституційного складу.

Якщо запит з об'єктивних причин не може бути розглянутий у встановлений строк, Президент України, керівник відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, до якого звернуто запит, зобов'язаний письмово повідомити про це Голову Верховної Ради України та народного депутата, групу народних депутатів, комітет ВР, який вніс (які внесли) запит, і запропонувати інший строк, що не повинен перевищувати одного місяця після одержання запиту.

Президент України, керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, до яких звернуто запит, зобов'язані повідомити народного депутата, групу народних депутатів, комітет ВР у письмовій формі про результати розгляду його (їхнього) запиту у п'ятнадцятиденний строк від дня його одержання або в інший, встановлений ВР, строк.

Депутатське звернення — викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції.

Народний депутат має право на депутатське звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності та підпорядкування, об'єднань громадян з питань, пов'язаних з депутатською діяльністю, і брати участь у розгляді порушених ним питань.

Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян, яким адресовано депутатське звернення, зобов'язані протягом 10 днів з моменту його одержання розглянути і дати письмову відповідь. У разі неможливості розгляду звернення народного депутата у визначений строк його повідомляють про це офіційним листом з викладенням причин продовження строку розгляду. Строк розгляду депутатського звернення, з урахуванням продовження, не може перевищувати 30 днів з моменту його одержання.

Вмотивована відповідь на депутатське звернення має бути надіслана народному депутату не пізніше як на другий день після розгляду звернення. Відповідь надається в обов'язковому порядку і безпосередньо тим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, до якого було направлено звернення, за підписом його керівника чи посадової особи, керівником підприємства, установи та організації, об'єднання громадян.

Звичайно, ВР є дуже важливим та впливовим органом державної влади країни.

Ми намагалися дати найважливішу інформацію щодо повноважень цього органу та його підрозділів.

Проте ми свідомі того, що громадянин не може розраховувати на те, що ВР може вирішити його питання про невиплату заробітної плати чи відсутність нормального житла. Це належить до компетенції інших державних органів, зокрема судових.

Проте, якщо ви бачите проблеми із застосуванням окремих норм закону, то в цьому разі слід звертатись до комітетів парламенту та депутатів. Це значно швидше та ефективніше, ніж звертатись до органів виконавчої влади.

Хай щастить!

ЗМІСТ

1. Вступ	3
2. Що таке Верховна Рада України	3
3. Порядок формування Верховної Ради України	4
4. Основні повноваження Верховної Ради України	5
5. Організаційна структура Верховної Ради України	9
6. Апарат Верховної Ради	24
7. Законодавчий процес у Верховній Раді України	25
8. Де знаходиться Верховна Рада України?	30
9. Як зв'язатися з Верховною Радою України?	30

Інститут громадянського суспільства
01103, Київ, б. Дружби народів, 22, к.21
e-mail: csi@csi.org.ua
www.csi.org.ua

Віддруковано ТОВ «ІКЦ «Леста»



Підписано до друку з оригінал-макету 12.09.2004.
Формат 60x84/16. Гарнітура Newton. Папір офсетний.
Умовн.-друк. арк. 2,09. Обл.-вид. арк. 1,49. Наклад 3000
